

GLOBAL MUAMMOLARNING MILLIY VA MINTAQAVIY DARAJADAGI YECHIMLARINI TOPISH

Xudoyberdiyeva Sarvinoz Rustam qizi - Termiz davlat pedagogika universiteti
magistranti sarvinoz.xudoyberdiyeva97@gmail.uz

Ilmiy raxbari: TerDPI

Tarix kafedrası v.b.dotsenti Boboyeva Sitora Ro'zimaxmatovna
[sitorboboyeva@gmail.com](mailto: ritorboboyeva@gmail.com)

Annotatsiya: Mazkur maqolada **global muammolar**, ularning milliy va mintaqaviy darajadagi namoyon bo'lish shakllari, O'zbekiston sharoitida ularni hal etishning siyosiy, iqtisodiy, ekologik, ijtimoiy va ma'naviy mexanizmlari tahlil qilinadi. Global muammolar insoniyat taraqqiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi, alohida davlat imkoniyatlari bilan to'liq bartaraf etib bo'lmaydigan, xalqaro hamkorlik, mintaqaviy muvofiqlashuv va milliy strategiyalar uyg'unligini talab qiladigan murakkab jarayonlar sifatida yoritiladi. Maqolada iqlim o'zgarishi, suv tanqisligi, Orolbo'yi ekologik inqirozi, oziq-ovqat xavfsizligi, kambag'allik, migratsiya, axborot xavfsizligi, energetika barqarorligi va ta'lim sifati kabi muammolar O'zbekiston va Markaziy Osiyo misolida ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda global muammolarning yechimi faqat xalqaro tashkilotlar faoliyatiga bog'liq emasligi, balki mahalliy boshqaruv, fuqarolik jamiyati, ilm-fan, ta'lim, innovatsiya, ekologik madaniyat va mintaqaviy ishonch muhitiga ham bevosita aloqador ekani asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: Global muammolar, milliy yechim, mintaqaviy hamkorlik, barqaror rivojlanish, iqlim o'zgarishi, suv xavfsizligi, Orolbo'yi, ekologik madaniyat, oziq-ovqat xavfsizligi, inson xavfsizligi, Markaziy Osiyo, O'zbekiston - 2030.

KIRISH

XXI asrda insoniyat taraqqiyoti faqat iqtisodiy o'sish, texnologik yutuqlar yoki siyosiy barqarorlik bilan belgilanmayapti. Bugungi dunyo taraqqiyoti **global muammolar** deb ataladigan murakkab, ko'p qirrali va o'zaro bog'liq jarayonlar ta'sirida shakllanmoqda. Iqlim o'zgarishi, suv tanqisligi, biologik xilma-xillikning kamayishi, oziq-ovqat xavfsizligi, migratsiya, pandemiyalar, kambag'allik, terrorizm, axborot xavfsizligi, energetika muammolari va geosiyosiy ziddiyatlar alohida davlat chegaralari bilan cheklanib qolmaydi. Ularning oqibatlari bir hududda yuzaga kelib, boshqa mintaqalarning iqtisodiy, ekologik, ijtimoiy va siyosiy hayotiga ta'sir ko'rsatadi.

Global muammo deganda butun insoniyat hayoti, xavfsizligi va barqaror rivojlanishiga tahdid soluvchi, ko'lami keng, oqibatlari chuqur va yechimi xalqaro

hamkorlikni talab qiluvchi muammolar tushuniladi. Bunday muammolar milliy darajada o'ziga xos shaklda namoyon bo'ladi. Masalan, iqlim o'zgarishi dunyo miqyosida harorat oshishi, muzliklar erishi va ekstremal ob-havo hodisalari bilan ifodalansa, O'zbekiston sharoitida u suv tanqisligi, cho'llanish, qurg'oqchilik, Orolbo'yi hududidagi ekologik bosim, qishloq xo'jaligi hosildorligi va aholi salomatligiga ta'sir orqali namoyon bo'ladi. Shu sababli global muammolar yechimida uch daraja o'zaro uyg'unlashishi zarur: **xalqaro hamkorlik, mintaqaviy muvofiqlashuv va milliy strategik siyosat.**

Birlashgan Millatlar Tashkilotining 2024-yilgi Barqaror rivojlanish maqsadlari hisobotida 2030-yilgacha belgilangan maqsadlarga erishish sur'ati yetarli emasligi, COVID-19 oqibatlari, qurolli mojarolar, geosiyosiy keskinlik va iqlim inqirozi taraqqiyotga jiddiy to'sqinlik qilayotgani qayd etilgan. Hisobotda iqlim o'zgarishi, tinchlik va xavfsizlik, davlatlar o'rtasidagi tengsizlik kabi yo'nalishlarda harakatlarni tezlashtirish zarurligi alohida ta'kidlanadi.

O'zbekiston uchun global muammolarning dolzarbligi mamlakatning geografik joylashuvi, Markaziy Osiyodagi transchegaraviy suv resurslariga bog'liqligi, Orol dengizi fojiasi, demografik o'sish, urbanizatsiya, energetika ehtiyojlari, oziq-ovqat xavfsizligi va ekologik barqarorlik bilan belgilanadi. Shu sababli milliy taraqqiyot strategiyalarida ekologiya, suv resurslari, kambag'allikni qisqartirish, inson kapitalini rivojlantirish, mintaqaviy hamkorlik va yashil iqtisodiyot masalalari ustuvor yo'nalishlar qatoriga kiritilgan. "O'zbekiston - 2030" strategiyasida Markaziy Osiyoda ekologiya, tabiatni muhofaza qilish, suv resurslaridan oqilona foydalanish va transport-kommunikatsiya infratuzilmasi bo'yicha hamkorlikni kuchaytirish vazifasi belgilangan.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Global muammolar masalasi falsafa, siyosatshunoslik, ekologiya, iqtisodiyot, pedagogika, sotsiologiya va xalqaro munosabatlar fanlarida o'rganiladi. O'zbekiston ilmiy tafakkurida bu masalalar ko'proq **barqaror rivojlanish, ekologik madaniyat, milliy xavfsizlik, fuqarolik jamiyati, ma'naviy tahdidlar, globalizatsiya va mintaqaviy hamkorlik** tushunchalari bilan bog'liq holda tahlil qilinadi. I. Karimov, Sh. Mirziyoyev, Q. Nazarov, N. Jo'rayev, M. Qirg'izboyev, A. Ochildiyev, S. Otamurodov, E. Yusupov, M. Quronov kabi mualliflarning davlat, jamiyat, ma'naviyat, xavfsizlik va taraqqiyot haqidagi qarashlari global muammolarning milliy yechimlarini tushunishda nazariy asos vazifasini bajaradi.

Q. Nazarovning falsafiy qarashlarida globallashtirish jarayoni insoniyatning o'zaro bog'liqligini kuchaytiruvchi, shu bilan birga milliy qadriyatlar, ma'naviy barqarorlik

va ijtimoiy ong oldiga yangi talablar qo'yuvchi hodisa sifatida talqin qilinadi. Bu yondashuv global muammolarni faqat tashqi xavf sifatida emas, balki jamiyatning ichki tayyorgarligi, ma'naviy immuniteti va intellektual salohiyati bilan bog'liq jarayon sifatida ko'rishga yordam beradi. Chunki ekologik inqiroz, axborot xurujlari yoki iste'molchilik madaniyatining kuchayishi faqat texnik muammo emas, ular inson dunyoqarashi va ijtimoiy mas'uliyatiga ham bevosita ta'sir qiladi.

M. Qirg'izboevning fuqarolik jamiyati haqidagi tadqiqotlari global muammolar yechimida davlat bilan birga jamoatchilik institutlari, nodavlat tashkilotlar, mahalla, ommaviy axborot vositalari va fuqarolar faolligining ahamiyatini ko'rsatadi. Global ekologik, ijtimoiy yoki axborot xavfsizligi muammolari faqat hukumat qarorlari bilan hal bo'lmaydi. Ularning samarali yechimi jamiyat ishtiroki, jamoatchilik nazorati, ekologik madaniyat, huquqiy ong va fuqarolik mas'uliyati bilan bog'liq.

Sh. Mirziyoyevning Yangi O'zbekiston taraqqiyotiga oid asarlarida global muammolarga javob berishda inson qadri, xalq bilan muloqot, mintaqaviy ishonch, ochiq tashqi siyosat, kambag'allikni qisqartirish, yoshlar siyosati, ta'lim va innovatsiya ustuvor ahamiyat kasb etadi. Bu qarashlar O'zbekistonning global muammolarga javobi izolyatsiya yoki faqat himoyalanih emas, balki ochiqlik, hamkorlik, milliy manfaat va amaliy natijadorlikka asoslanishini ko'rsatadi.

ASOSIY QISM

Global muammolarning milliy va mintaqaviy yechimlarini topishda eng avvalo ularning o'zaro bog'liqligini anglash zarur. Iqlim o'zgarishi suv tanqisligini kuchaytiradi, suv tanqisligi oziq-ovqat xavfsizligiga ta'sir qiladi, oziq-ovqat narxlarining oshishi kambag'allik va ijtimoiy tengsizlikni kuchaytiradi, iqtisodiy bosim migratsiya jarayonlarini faollashtiradi, migratsiya esa mehnat bozori, ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy moslashuv bilan bog'liq yangi vazifalarni yuzaga keltiradi. Shu sababli global muammolarni alohida-alohida emas, **kompleks tizim** sifatida tahlil qilish kerak.

O'zbekiston va Markaziy Osiyo uchun eng dolzarb global muammolardan biri **suv xavfsizligidir**. Mintaqadagi daryolar, kanallar, suv omborlari va irrigatsiya tizimlari bir davlat doirasida emas, balki bir nechta davlat manfaatlari kesishgan hududda joylashgan. Aholi sonining o'sishi, qishloq xo'jaligi ehtiyojlari, energetika talabi va iqlim o'zgarishi suvga bo'lgan bosimni kuchaytirmoqda. Jahon banki Markaziy Osiyoda toza va xavfsiz suvdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha loyihalar zarurligini ta'kidlaydi.

Suv muammosining milliy yechimi suvni tejaydigan texnologiyalarni joriy etish, tomchilatib sug'orishni kengaytirish, kanallarni betonlashtirish, suv hisobini

raqamlashtirish, suv iste'molchilari mas'uliyatini oshirish va qishloq xo'jaligida kam suv talab qiladigan ekinlar ulushini ko'paytirish bilan bog'liq. Mintaqaviy yechim esa transchegaraviy suv resurslari bo'yicha ishonchli ma'lumot almashish, suv-energetika balansini muvofiqlashtirish, qo'shma monitoring tizimlarini yaratish va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasida uzoq muddatli kelishuvlarni mustahkamlashni talab qiladi.

O'zbekiston uchun yana bir yirik muammo **Orolbo'yi ekologik inqirozidir**. Orol dengizining qurishi butun insoniyat tarixidagi eng yirik antropogen ekologik fojialardan biri sifatida e'tirof etiladi. BMTning Orolbo'yi mintaqasi bo'yicha Inson xavfsizligi ko'p sheriklik trust jamg'armasi ma'lumotlarida Orol dengizi qurishining oqibatlari davlat chegaralaridan oshib, millionlab aholiga ta'sir qilgani, yer degradatsiyasi, cho'llanish, ichimlik suvi tanqisligi, oziq-ovqat xavfsizligi, salomatlik va hayot sifati bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqargani qayd etilgan.

Orolbo'yi muammosining yechimi bitta loyiha yoki qisqa muddatli yordam bilan tugamaydi. Bu hududda ekologik tiklanish, aholi salomatligini yaxshilash, ichimlik suvi ta'minoti, bandlik, tadbirkorlik, ta'lim, ayollar va yoshlar imkoniyatlarini kengaytirish, cho'l o'simliklarini ekish va mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish birgalikda olib borilishi kerak. BMT jamg'armasi Orolbo'yida ko'p sektorli va inson markazli yondashuv orqali ekologik, iqtisodiy, oziq-ovqat, sog'liqni saqlash va ijtimoiy yechimlarni muvofiqlashtirishga e'tibor qaratadi.

Iqlim o'zgarishi global muammolar ichida eng keskin va uzoq muddatli oqibatlarga ega masalalardan biridir. UNEPning 2024-yilgi Emissions Gap Report hisobotida davlatlar 2030-yilgacha yillik issiqxona gazlari chiqindilarini 42 foizga, 2035-yilgacha esa 57 foizga kamaytirishga majbur ekani, aks holda Parij kelishuvining 1,5 daraja maqsadi yo'qolishi mumkinligi ta'kidlangan.

O'zbekiston uchun iqlim o'zgarishi qishloq xo'jaligi, energetika, suv resurslari, aholi salomatligi va hududiy rivojlanishga ta'sir qiladi. Jahon bankining O'zbekiston bo'yicha iqlim va taraqqiyot hisobotida mamlakat dunyodagi eng energiya va resurs talabchan iqtisodiyotlardan biri ekani, moslashuv choralarisiz iqlim xavflari, jumladan, suv tanqisligi, qurg'oqchilik, haddan tashqari issiq, yog'in rejimining o'zgarishi va chang bo'ronlari aholi farovonligi hamda iqtisodiy o'sishga salbiy ta'sir qilishi qayd etilgan. Hisobotda iqlimga moslashuv choralarisiz 2050-yilga borib O'zbekiston iqtisodiyoti 10 foiz kichikroq bo'lishi mumkinligi prognoz qilingan.

Iqlim muammosining milliy yechimi **yashil iqtisodiyotga** o'tish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini kengaytirish, energiya samaradorligini oshirish, ekologik standartlarni kuchaytirish, transportda zararli chiqindilarni kamaytirish va aholini ekologik madaniyatga o'rgatishni talab qiladi. Mintaqaviy darajada esa

Markaziy Osiyo davlatlari iqlim monitoringi, suv resurslari, cho'llanish, muzliklar holati, energetika almashinuvi va favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik bo'yicha hamkorlikni kuchaytirishi zarur.

Global muammolardan yana biri **oziq-ovqat xavfsizligidir**. Bu muammo iqlim o'zgarishi, suv tanqisligi, narxlar beqarorligi, logistika uzilishlari, yer degradatsiyasi va aholining daromad darajasi bilan bog'liq. BMTning 2024-yilgi Barqaror rivojlanish maqsadlari hisobotida COVID-19, mojarolar, iqlim zarbalari va iqtisodiy beqarorlik oqibatida 2019-yilga nisbatan 2022-yilda 100 milliondan ortiq odam ochlikdan aziyat chekkani qayd etilgan.

O'zbekiston sharoitida oziq-ovqat xavfsizligi qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish, yer va suv resurslaridan samarali foydalanish, agrotexnologiyalarni joriy etish, ichki bozor barqarorligini ta'minlash, eksport-import muvozanatini saqlash va aholining sog'lom ovqatlanish madaniyatini oshirish bilan bog'liq. Mintaqaviy hamkorlikda esa urug'chilik, logistika, veterinariya, fitosanitariya nazorati, transchegaraviy savdo va favqulodda oziq-ovqat zaxiralari bo'yicha kelishuvlar muhim o'rin tutadi.

Kambag'allik va ijtimoiy tengsizlik ham global muammolar tizimida markaziy o'rin egallaydi. Kambag'allik faqat daromad yetishmasligi emas, balki sifatli ta'lim, tibbiy xizmat, toza ichimlik suvi, munosib uy-joy, bandlik va ijtimoiy himoyaga kirish imkoniyatining cheklanishidir. Shu sababli uni kamaytirish iqtisodiy o'sish bilan birga manzilli ijtimoiy siyosat, kasb-hunar o'rgatish, ayollar va yoshlar bandligini qo'llab-quvvatlash, mahalla darajasidagi ehtiyojlarni aniqlash va tadbirkorlikni rivojlantirish bilan bog'liq.

O'zbekistonning milliy siyosatida kambag'allikni qisqartirish, mahalla bilan ishlash, ehtiyojmand oilalarni qo'llab-quvvatlash va bandlikni ta'minlash global muammolarga milliy javob sifatida qaralmoqda. Bu yondashuvning afzalligi shundaki, muammo umumiy statistik ko'rsatkich sifatida emas, aniq oila, aniq hudud va aniq ehtiyoj orqali o'rganiladi. Mahalla tizimi global muammolarning mahalliy ko'rinishini aniqlashda kuchli ijtimoiy mexanizm bo'la oladi.

Global muammolar qatorida **migratsiya va inson xavfsizligi** ham alohida ahamiyatga ega. UNHCR ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yil oxirida dunyo bo'yicha 123,2 million kishi ta'qib, mojaro, zo'ravonlik, inson huquqlari buzilishi va boshqa hodisalar tufayli majburiy ko'chishga duch kelgan. Bu ko'rsatkich migratsiya masalasi faqat iqtisodiy imkoniyat izlash emas, balki tinchlik, xavfsizlik, iqlim, inson huquqlari va ijtimoiy barqarorlik bilan bog'liq global muammo ekanini ko'rsatadi.

O‘zbekiston uchun migratsiya muammosining milliy yechimi ichki mehnat bozorini rivojlantirish, kasb-hunar ta’limini kuchaytirish, tashqi mehnat migratsiyasini huquqiy va ijtimoiy himoya mexanizmlari bilan tartibga solish, migrantlar oilalari bilan ishlash, qaytib kelgan fuqarolarning tajribasidan samarali foydalanish bilan bog‘liq. Mintaqaviy yechim esa mehnat migratsiyasi bo‘yicha davlatlararo kelishuvlar, diplomatik himoya, kasbiy sertifikatlarni tan olish va transmilliy bandlik dasturlarini rivojlantirishni talab qiladi.

So‘nggi yillarda **axborot xavfsizligi** ham global muammo sifatida keskinlashdi. Raqamli texnologiyalar inson hayotini yengillashtirgan bo‘lsa-da, kiberjinoyatlar, yolg‘on axborot, ekstremistik targ‘ibot, shaxsiy ma‘lumotlar xavfsizligi va yoshlar ongiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadigan kontentlar muammosini ham kuchaytirdi. Bu masalada milliy yechim raqamli savodxonlikni oshirish, maktab va oliy ta‘limda media madaniyatni shakllantirish, kiberxavfsizlik tizimini kuchaytirish, davlat xizmatlarida ma‘lumotlar himoyasini ta‘minlash va aholining tanqidiy fikrlash ko‘nikmasini rivojlantirishdan iborat.

Global muammolar yechimida **ta‘lim va fan** asosiy omillardan biri hisoblanadi. Chunki suvni tejash, ekologik madaniyat, sog‘lom turmush, oziq-ovqat xavfsizligi, raqamli xavfsizlik, energiya samaradorligi va ijtimoiy mas‘uliyat avvalo bilim va tarbiya orqali shakllanadi. Maktab o‘quvchisi suvni tejashni faqat shior sifatida emas, hayotiy odat sifatida o‘rgansa, talaba ilmiy izlanish orqali hududiy muammoga yechim taklif qilsa, pedagog global muammolarni o‘quv jarayoniga integratsiya qilsa, milliy yechimning ijtimoiy asosi kuchayadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, global muammolarning samarali yechimi ularni faqat tashqi xavf sifatida emas, milliy taraqqiyotning tarkibiy masalasi sifatida qabul qilishga bog‘liq. O‘zbekistonning “O‘zbekiston - 2030” strategiyasi, Barqaror rivojlanish maqsadlari bo‘yicha milliy vazifalar, iqlimga moslashuv, Orolbo‘yini rivojlantirish, yashil iqtisodiyot, kambag‘allikni qisqartirish va mintaqaviy hamkorlik siyosati aynan shunday yondashuvga asoslanadi. 2030-yilgacha bo‘lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarda cho‘llanishga qarshi kurashish, yemirilgan yer va tuproqlarni tiklash, qurg‘oqchilik va suv toshqinidan zarar ko‘rgan hududlarni tiklash vazifalari belgilangan.

Milliy darajadagi yechimlar bir nechta yo‘nalishda shakllanishi zarur. Ekologik muammolarda suv tejankor texnologiyalar, qayta tiklanuvchi energiya, yashil hududlar, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik ta‘lim ustuvor bo‘lishi kerak. Ijtimoiy muammolarda kambag‘allikni qisqartirish, bandlik, kasb-hunar, ayollar va yoshlar

imkoniyatlarini kengaytirish muhim. Axborot xavfsizligida raqamli savodxonlik, kiberxavfsizlik va media madaniyat zarur. Oziq-ovqat xavfsizligida esa qishloq xo'jaligi innovatsiyalari, suv va yer resurslaridan oqilona foydalanish, hududiy ixtisoslashuv va ilmiy agrotexnologiyalar asosiy ahamiyatga ega.

Mintaqaviy yechimlar Markaziy Osiyoda ishonch, ochiq muloqot va manfaatlar muvozanatiga tayanishi kerak. Suv, energetika, transport, ekologiya, chegaraoldi savdo, migratsiya va xavfsizlik masalalari alohida davlatlar tomonidan yakka tartibda hal etilmaydi. Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasida ma'lumot almashinuvi, qo'shma monitoring, ilmiy ekspeditsiyalar, suv-energetika kelishuvlari, ekologik loyihalar va favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik tizimlari kuchaytirilsa, global muammolarning mintaqaviy oqibatlari yumshaydi.

Amaliy jihatdan oliy ta'lim muassasalari ham bu jarayonda faol ishtirok etishi lozim. Termiz davlat pedagogika universiteti kabi ta'lim muassasalari global muammolarni o'quv dasturlari, ilmiy maqolalar, magistrlik dissertatsiyalari, ekologik loyihalar, talabalar klublari va mahalla bilan hamkorlik orqali o'rganishi mumkin. Masalan, Surxondaryo viloyati sharoitida suvdan foydalanish madaniyati, qurg'oqchilikka moslashuv, ekologik tarbiya, yoshlar bandligi, migratsiya oilalari bilan pedagogik ishlash va raqamli xavfsizlik masalalari amaliy tadqiqot mavzusi bo'la oladi.

Global muammolar yechimida **mahalla, maktab, oliy ta'lim, ilmiy markaz, nodavlat tashkilot, ommaviy axborot vositasi va davlat boshqaruvi** bir-birini to'ldiruvchi tizim sifatida ishlashi kerak. Mahalla muammoni joyida aniqlaydi, maktab ekologik va huquqiy madaniyatni shakllantiradi, oliy ta'lim ilmiy yechim ishlab chiqadi, davlat esa huquqiy va moliyaviy mexanizm yaratadi. Shunday integratsiya bo'lmasa, global muammolar haqidagi qarashlar nazariy bayon darajasida qolib ketadi.

XULOSA

Global muammolarning milliy va mintaqaviy darajadagi yechimlarini topish zamonaviy O'zbekiston taraqqiyotining muhim shartidir. Iqlim o'zgarishi, suv tanqisligi, Orolbo'yi ekologik inqirozi, oziq-ovqat xavfsizligi, kambag'allik, migratsiya va axborot xavfsizligi kabi masalalar bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularni alohida-alohida hal etish kutilgan natijani bermaydi. Bunday muammolar kompleks, ilmiy asoslangan, milliy manfaatlariga mos va mintaqaviy hamkorlikka tayangan yondashuvni talab qiladi.

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, global muammolarga javob berish uchun davlat strategiyasi, mahalliy boshqaruv, xalqaro hamkorlik, ekologik madaniyat, ta'lim, fan va fuqarolik jamiyati birgalikda harakat qilishi zarur. "O'zbekiston - 2030"

strategiyasida belgilangan vazifalar, Barqaror rivojlanish maqsadlari bo'yicha milliy chora-tadbirlar, Orolbo'yi hududini rivojlantirish loyihalari, yashil iqtisodiyotga o'tish va Markaziy Osiyoda mintaqaviy hamkorlikni kuchaytirish siyosati global muammolarni milliy va hududiy darajada hal etishning muhim asosidir. Bu jarayonda eng asosiy mezon inson hayoti, uning salomatligi, farovonligi, xavfsizligi va kelajak avlodlar oldidagi mas'uliyat bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "O'zbekiston - 2030" strategiyasi to'g'risida. 2023-yil 11-sentabr, PF-158-son.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Qarori. 2030-yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarni amalga oshirishni jadallashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida. 2022-yil 21-fevral, 83-son.
3. Birlashgan Millatlar Tashkiloti. The Sustainable Development Goals Report 2024. - New York: United Nations, 2024.
4. United Nations Environment Programme. Emissions Gap Report 2024. - Nairobi: UNEP, 2024.
5. World Bank. Uzbekistan Country Climate and Development Report. - Washington: World Bank, 2023.
6. World Bank. Building a Water Secure Future in Central Asia. - Washington: World Bank, 2024.
7. UN Multi-Partner Trust Fund Office. Aral Sea UN Human Security Trust Fund for the Aral Sea Region in Uzbekistan. - New York: UN MPTF Office, 2024.
8. UNHCR. Global Trends Report 2024. - Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees, 2025.
9. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. - Toshkent: O'zbekiston, 2021.
10. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. - Toshkent: O'zbekiston, 2022.
11. Nazarov Q. G'oyalar falsafasi. - Toshkent: Akademiya, 2011.
12. Jo'rayev N. Tarix falsafasining nazariy asoslari. - Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
13. Qirg'izboyev M. Fuqarolik jamiyati: genezisi, shakllanishi va rivojlanishi. - Toshkent: O'zbekiston, 2010.
14. Ochildiyev A. Globallashuv va mafkuraviy jarayonlar. - Toshkent: Muharrir, 2009.